

tako da se mnoge inovacije v družbenem vedenju ljudi pogosto uveljavljajo – na začetku – z deviantnim ravnanjem. V takih primerih je hitrost širitve inovativnega ravnanja odvisna od delovanja mehanizmov socialnega nadzora.

V študiji je prikazana pestra nadzorovalna dejavnost vmesne sfere med zasebnostjo in državnostjo. Tako je na primer v šolah zelo veliko nedržavnega nadzorstva, ki pa je vsaj delno institucionalizirano. Delo šole urejajo zakonodaja, podzakonski akti, interni pravilniki ipd., vse skupaj pa je dopolnjeno z običaji, navadami, rituali, strokovnimi pravili. Pri kršitvi teh pravil si pogosto šolski organi ali učitelji prilastijo tudi več pravic nadzorovanja, kot jih je prenesla država na šolo. Šolski konformizem je pogosto izstjfen še s sankcijami, ki imajo učinke ne le v šoli, temveč tudi v družini in širšem družbenem okolju.

S takšnimi ugotovitvami in tezami je bogato prav vsako poglavje študije o institucionaliziranem nedržavnem nadzorstvu. V tem smislu monografija kar naprej odpira in nakazuje nova vprašanja za številne družbene znanosti. Z opozarjanjem na skrite (latentne) funkcije družbenih institucij je dr. Pečar gotovo usmerjevalno vplival vsaj na del družboslovnih raziskav. Zaradi privlačne in izzivalne vsebine, zlahtnega jezika in problemskega pristopa pa bo študija gotovo pritegnila tudi širok krog slovenskih bralcev.

Avtor nam skozi celotno obsežno besedilo prepričljivo in duhovito razkriva malo znane in malo popularne funkcije različnih oblik združevanja ljudi. Ob tem kaže izredno široko družboslovno kulturo in poglobljen socialno-filozofski pristop k obravnavanim družbenim pojavom. Zato je študijo o institucionaliziranem neformalnem nadzorstvu mogoče brati kot hladno analitično raziskavo socialnega nadzorstva in kot esejistično, človeško prizadeto razpravljanje o človeku moderne dobe, ki je vse bolj na vsakem koraku opazovan, ocenjevan ter tako ali drugače nadzorovan.

Albin Igličar

HANS FINK

Socialna filozofija

(Znanstveno in publicistično središče, Ljubljana 1992)

V letu 1992 smo družboslovci postali bogatejši še za eno delo. V mislih imamo delo Hansa Finka, ki mu je avtor dal naslov Socialna filozofija. Njegov izdajatelj je Znanstveno in publicistično središče v Ljubljani. Nujno je povedati, da je avtor dela profesor filozofije na univerzi Aarhus na Danskem.

Publikacija, kot dokazuje že njen naslov, je sicer res prvenstveno namenjena študiju socialne filozofije. Trditi pa je tudi mogoče: je dokazovalec tega, kako zelo pomembno je (še zlasti za družboslovce) razumeti pomen humanistične refleksije življenja v družbi. Skratka, publikacija je prinašalec ne le filozofskih znanj, temveč tudi takšnih (občih) znanj, ki so lahko pomembna bogatiteljica spoznanj človekove osebnosti.

Mogoče je reči, da je publikacija tudi pomembna s pedagoškega stališča. Kaj s tem sodimo? Z izrečeno sodbo želimo opozoriti na to, da jo lahko zelo uporabljajo učitelji spektra srednješolskih družboslovnih znanj. Torej ne le profesorji predmetnega področja filozofije. Z uporabo dela lahko še nadalje obogatijo učenčeva že obstoječa družboslovna znanja.

Oglejmo si samo vsebinsko strukturo dela nekoliko (po)bliže.

Knjiga vsebuje naslednje teme: uvod; fevdalizem in socialno filozofijo Tomaža Akvinskega; krizo fevdalizma in Hobbesove socialne filozofije; zgodnji kapitalizem; njegove zagovornike in nasprotnike; pruski absolutizem in Kantovo socialno filozofijo; industrijsko revolucijo in njeno filozofijo; modernizacijo Nemčije in Heglove socialne filozofije; vznik delavskega razreda in socializma; socialne filozofije v 20. stoletju.

Pri obravnavi navedenih tem se avtor vse-skozi trudi, da prikaže pomen proučevanja socialne filozofije. Takšno proučevanje ni zanj bistveno samo za to, da lahko vidimo stvari v širši perspektivi, temveč tudi, da bi se odločali na podlagi informacij o tem, kaj je treba storiti. In knjiga je, kot so že zapisali

nekateri njeni ocenjevalci, posrednik prav takšne informacije. Svojo veliko informativnost še bralcu daje z opremljenostjo z ustreznimi bibliografijami.

V knjigi se srečujemo z avtorjevim pojasnilom, da se socialna filozofija ukvarja z množico problemov. Avtor takšne probleme konkretizira. Še pomembnejše pa je njegovo opozorilo, da se o problemih socialne filozofije lahko sprašujemo povsem abstraktno. Abstraktno lahko rečemo, da so to problemi, o katerih ljudje razpravljajo o življenju v družbi. Toda vidiki razpravljanja se od obdobja do obdobja močno spreminjajo. Kar seveda pomeni, da je treba razumeti socialno filozofijo kot zgodovinsko znanost. Socialna filozofija mora biti oblikovana zgodovinsko. Socialne filozofije, tudi današnje in tudi našega družbenega prostora, nikakor ni mogoče razumeti, ne da bi bili seznanjeni z njenimi izvori. Ti pa so obstoječi tako v organizaciji sedanjih družb kot tudi v preteklih socialnih filozofijah. Ali, denimo še drugače: socialne filozofije ni mogoče razumeti, ne da bi poznali družbo, v kateri je ta filozofija nastala. In aktualne probleme, s katerimi se je ukvarjala.

Kaj (še) konkretnega torej prinaša bralcu knjiga?

V uvodnem delu knjige je avtor zapisal misel, da smo v našem življenju že vsi doživeli zelo dramatične spremembe. Zapisana misel avtorja je še kako aktualna za naš družboslovni prostor. Ta doživlja v zadnjem času dramatične družbene spremembe. Za uvodni del knjige bi lahko dejali, da je sicer po svojem obsegu kratek, vendar je v njem vsebovana zelo jasna utemeljitev vsega, o čemer je (bo) v delu govor. Utemeljitev je pisana motivirajoče kot spodbujevalec za poseg po branju dela.

Osrednji del knjige je, kot smo že poudarili, sestavljen iz obravnave osmih tem. Trditi je mogoče, da izkazuje obravnava posameznih tem nekaj skupnega. To skupno je: avtor postavi obravnavo sleherne socialne filozofije v zgodovinski kontekst. S takšno (zgodovinsko) postavitvijo teme dokazuje, da lahko socialna filozofija temeljito izpolnjuje svojo nalogo le, če je oblikovana zgodovinsko. Prostor nam ne dopušča, da bi lahko sistematično orisali vse ideje, ki jih zagovarjajo posamezne socialne filozofije. Idej, s katerimi se srečujemo v delu. Toda kljub temu da opisanega ne moremo storiti,

vendarle opozorimo na nekatere zanimive misli posameznih mislecev – zagovornikov posamezne socialne filozofije. Misli, ki so še posebej aktualne v današnjem času. Misli, o katerih je danes vredno nadalje razmišljati. Tako se je vredno ustaviti pri Hobbesovem razumevanju družbenega življenja. To je za Hobbesa nekakšen trg z ljudmi, ki poskušajo sami sebe čim dražje prodati. In tudi pri tem, kakšno demokracijo si je zamisljal Locke. Pa kaj zagovarja socialna filozofija Rousseauja. Rousseau sodi, da v absolutizmu človek ni nikoli svoboden, v parlamentarni demokraciji pa je svoboden samo med volitvami, torej enkrat na štiri ali pet let. Po njegovem mnenju zakonodaja ne bi smela omejevati posameznikove svobode, temveč jo širiti. Suverenost mora biti z ljudstvom, in to ves čas. Zadržati se je (še) vredno pri Kantovi razlagi lastnine, osebne zakona. Pa razumevanju družbe, družbenih in državnih institucij Benthama. Kaj je država za Hegla? Na čem je po Heglu temelječa družina? Kaj je za Hegla civilna družba? Kateri so njeni tvorci? S takšnimi in še mnogimi drugimi vprašanji se srečuje bralec v delu.

Zadnja tema je posvečena, kot smo že poudarili, obravnavi socialnih filozofij v 20. stoletju. Končuje se z razdelkom o »svetu po letu 1968«.

Sklenimo: to bežno spregovorilo o vsebinah, ki jih delo, ki ga predstavljamo, vsebuje, naj bo prepričanje družboslovcev (še predvsem srednješolskih profesorjev družboslovnih predmetov), da (si) je vredno vzeti v branje. Branje dela jih bo prav gotovo obogatilo.

Alojzija Židan

RUDI RIZMAN

Študije o etnonacionalizmu

Zbornik, Ljubljana, Knjižnica revolucionarne teorije, 1991, str. 380.

Če so nekateri 'optimisti' še pred kratkim sodili, da je zapletena logika etničnih proce-